

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Caput II. De Damno dato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73982](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73982)

3. Resp. ad tertium: ad formam illius specificam, quæ ab aliis injuriis distinguitur, requiritur primò: ut in eo, dum est Scriptura, dolose ad infamiam alicujus exprimat delictum famosum & notabile, quod in populum spargatur, & pœna foret corporis afflictiva vel infamia, *ord. crim. a. 110. Carpz. 7. F. cit. def. 4.* Secundò: ut Author in eo nomen suum celet, sive fictum vel alienum, imò ut nullum apponat, ut veriùs docere videntur *Carpz. l. c. def. 3. Brunem. ad cit. l. unic. de fam. libell. n. 5. & ad l. 5. §. 9. ff. b. t. Bardili. concl. forens. exercit. 31. th. 33. & plures alii, quos citat & sequitur Lauterb. b. t. §. 68. contra Boccr. de fam. libell. p. 2. n. 7. Harpr. ad §. 1. Inst. b. t. n. 151. Berlich. p. 1. Concl. 67. n. 37. Struv. exerc. 48. n. 67. &c. ceterùm gravius delinquit, & si innotescat, punitur, què alterius nomen usurpat, nomen verò suum apponens vel ad probationem, vel, si in ea deficiat, se ad pœnam offert, & proin mitius punitur, qui autem nullum opponit nomen, eo ipso agnoscit, se falsum crimen objicere. *Arg. l. 1. §. 4. Cod. th. eod. l. 9. tit. 34. cum quibus convenit l. unic. c. b. t. infamati verò nomen, sive exprimat, sive ex aliis circumstantiis cognoscatur, perinde est. l. 6. ff. b. t. Magistratus interim ex officio in hujusmodi criminolos seu reos libelli famosi inquirere potest. Novell. 128. c. 21. Brunem. ad l. 7. c. b. t. n. 4. uti & indicanti auctorem constituere præmium ex bonis & pro modo accusatæ personæ, l. 5. §. fin. b. t.**

4. Resp. ad quartum & quintum: finis famosi libelli est, ut honestæ personæ æstimatione lædatur, effectus respectu infamati est, ut famosus libellus alterius exiltimationem apud viros graves & honestos non lædat. *cit. l. unic. c. b. t. respectu infamantis est pœna.*

5. Resp. ad sextum: pœna hæc olim apud Romanos ex L. XII. Tabular. indifferenter fuit capitalis, ut testatur Zieriz. apud Lauterb. b. t. §. 69. quæ dein abiit in desuetudinem l. 5. §. 9. ff. b. t. ac demum iterum restituta, l. unic. de famos. libell. pœna

verò capitalis in jure dicitur non tantum, quæ vita naturalis, sed etiam quæ vita civilis admittitur. §. 2. *Inst. l. 2. ff. de publ. judic. l. 103. ff. de V. S. unde per pœnam capitalem, h. t. quidam supplicium ultimum, alii deportationem, alii pœnam talionis, ut nimirum auctor famosi libelli eadem pœna, quam delictum in passuillo imputatum importat, punitur, intelligunt, quod postremum rectius dici sentit Lauterb. b. t. §. 69. cum Berlich. l. c. concl. 67. n. 9. & 21. Theodoric. in colleg. crim. c. 2. Aphor. 20. n. 28. Arg. l. 34. ff. de jure fisc. jure canonico can. 3. caus. 5. q. 1. qui famosos libellos in Ecclesia ponunt, anathematizantur. De cætero ob libellum famosum, etiam civiliter condemnatus, redditur infamis. l. 1. ff. de his, qui not. infam. l. 10. c. ex quibus cas. infam. irrogat. Fit intestabilis, l. 5. §. 9. ff. de testib. mitius tamen quam pœnâ talionis punitur, qui non est auctor seu compositor libelli, etsi consilium dederit, qui inventum libellum à se propalavit, vel aliis communicavit, imò ipse auctor, si ante perfectionem & divulgationem pœnitentiâ ductus illum laceravit, neque pœna libelli famosi locum habet, bene tamen extraordinaria, si quis verum crimen obiecerit, nomen non apposuerit & diffamator illud probare voluerit, ut habetur in *const. crim. Carol. cit. a. 100.* Porò Typographi hujusmodi libellos excudentes omnibus exemplaribus, & potestate excudendi privantur, & arbitrariè puniuntur, juxta *cit. recess. imp. §. 66. Bibliopolæ quoque scienter vendentes illos nequam à pœnis excusantur. Cessat verò pœna hujus delicti morte delinquentis, item præscriptione annorum 20. juxta l. 12. C. ad leg. Corn. de fals. actio autem ex libello famoso est perpetua. Hahn. ad Wesenb. b. t. n. 19. in fin. Gail. l. 2. Obs. 104. n. 3. Fachin. l. 8. Controv. 9. in arbitrio autem læsi per libellum famosum est instituere actionem injuriarum æstimatoriam vel recantatoriam, quia est species injuriæ, Carpz. 7. Fend. p. 4. c. 44. def.**

4. & 6.

CAPUT II.

De Damno dato.

Quæst. 485. Quid intelligatur per damnum datum, de quo secundâ parte huius tit. & in jure civili l. 9. t. 2. ad legem Aquil.?

Resp. non intelligitur damnum, quod lucrificandi causâ alteri infertur, v. g. per rapinam, furtum, usuram, de quibus in *præcedentib. tit.* sed quod iniuriâ seu non iure facientis, hoc est, contra ius alterius, sive in eius corpore, sive rebus illius animatis vel inanimatis eas corrumpendo vel deteriorando datur, ut ipsius patrimonium sine ullo damnificantis lucro vel emolumento diminuatur. *Host. in sum. b. t. n. 1. definiti potest, quòd sit privatum delictum, quo damnum sine facientis iniuria per iniuriôsam rei corruptionem dolo vel culpa datur, quodque lege Aquiliâ vindicatur. Sumitur ex §. 2. 3. 13. Inst. b. t.*

Quæst. 486. Quot modis damnum hoc dari seu inferri possit?

Resp. Tribus, nimirum dolo, culpâ, fortuitò; dolo si fiat aliquid, vel omittatur animo nocendi,

seu eâ intentione, ut damnum sequatur. l. 1. §. 2. ff. de dolo, qui animus seu intentio ipsius damnificantis si confessione vel certis & indubitatis indicis declaretur, dolo verus; præsumptus autem dicitur, si ex indicis non quidem omnino indubitatis, verisimilibus & valde urgentibus colligatur, *Barthol. in l. quod Nervæ. ff. de depositi. n. 14. Molin. de 7. & 7. tr. 2. d. 29. n. 4.* Ex culpa, quando adhibita diligentia damnum evitari potuisset; quæ culpa vel est iuridica, vel etiam theologica, quæ committitur cum peccato; eaque triplex, lata, levis, levissima. l. in lege Aquilia. ff. ad leg. Aquil. Lata, quæ communiter omissione diligentia, quam homines eiusdem conditionis ad evitandum damnum solent adhibere, committitur, v. g. si quis librum sibi commodatum foris extra domum relinquit. Levis, quæ consistit in omissione diligentia, quam adhibere solent providentiores, & rerum suarum magis studiosi, v. g. si liber intra cubiculum quidem, sed non clausum relinquatur. Levissima, quam committit omittens diligentiam, quam adhibere solent non nisi exactissimi, & quæ extraordinario studio damna præcavent; v. g. cum liber quidem relinquitur

in

in cubiculo clauso, sed non exploratur, an fera sit obducta, Wiestn. *h. t. n. 23.* cum Molin. *l. c. n. 4.* Haunold. *de f. & f. tom. 1. tr. 2. n. 185.* casu fortuito damnus datur, quando res perit aut deterioratur eventu omnino insperato & qui nullo humano consilio vel diligentia evitari potuit. *l. non utriusque. §. 7. ff. de Administrat. rer. ad civitat. v. g. si pereat naufragio vel fulmine de cælo lapsa.* Mol. *l. c. n. 3.*

Quæst. 487. A quibus, & in quibus rebus hoc damnus detur?

1. Resp. ad primum: nihil interest, cujus conditionis, sexus, qualitatis aut status sint inferentes illud, modò usu rationis non destituantur, ut sunt furiosi, infantes, infantia proximi. *l. 5. §. 2. ff. h. t. item dormientes, & hinc lege Aquiliâ vindicari nequeunt. l. 1. §. 3. ff. de A. & A. P. secus est de etiam plenissimè ebris. Carpz. *pr. crim. p. 3. 9. 45. n. 39.* Arg. *l. 6. §. 7. ff. de re milit. proinde etiam servus tenetur ex hoc delicto. l. 14. ff. de O. U. A. quamvis is, quamdiu est in servitute, non conveniatur, sed eius dominus actione noxali (quæ est actio personalis ex privatis servorum delictis adversus dominos illorum competens, de quo vide Lauterb. *ad ff. l. 9. tit. 4. §. 2.*) conveniatur tamen manumissus, si ante manumissionem actori satisfactum non sit. *cit. l. 14.* tenentur etiam fœminæ ex hoc delicto. *l. 9. ff. h. t. aded ut etiam earum maritus ex hoc capite agere possit. l. 27. §. 30. & l. penult. ff. h. t. neque excipiuntur ipsi Magistratus. l. 29. §. 7. ff. h. t.***

2. Resp. ad secundum: committitur in rebus, quæ læduntur, vel quarum corruptione & deterioratione alterius patrimonium diminuitur. *§. 13. Inst. l. 27. §. 5. ff. h. t. regulariter objectum illius damni sunt res alienæ. l. 2. ff. h. t. non enim in rebus propriis dominus dare damnus, & se ipsum convenire potest regulariter, potest tamen in re propria damnus dare, & hac actione teneri & conveniri, ratione nimirum juris, quod tertius quis in re illa habet, v. g. usufructuarius in re fructuaria proprietarii. *l. 11. §. fin. l. 12. ff. h. t. vel in re domini oppignorata creditoris. l. 17. 19. 20. ff. eod. circa quæ notandum quoque, quòd quandoque subjectum patiens damnus, & objectum, in quo patitur damnus, regulariter distinguantur, v. g. si servus vulneratus sit, dominus servus est subjectum, quod patitur damnus, servus vero est res seu objectum, in quo dominus patitur damnus, è contra quandoque subjectum & objectum coincidunt, v. g. si homo liber vulneratus sit, ratione expensarum & operarum, quæ propter ejus invulnerationem amittuntur. *l. 12. ff. h. t. Lauterb. v. ff. ad leg. Aquil. §. 6.***

Quæst. 488. An & quando quis obligetur ad compensationem damni casu fortuito dati?

Resp. in nullo foro per se quis obligatur ad compensationem damni orti ex mero casu fortuito. *c. unic. de commodato l. 1. §. 4. ff. de O. & A. siquidem res casu fortuito perit domino suo. l. pignus C. de pignor. l. que fortuito. C. de pignor. act. Per accidens tamen ratione conventionis vel moræ in re domino restituenda etiam casum fortuitum præstandi dari potest obligatio. *cit. c. unic. & l. 1. C. de commodato & reg. 35. in 6. Navar. man. c. 17. n. 178. & seqq. Mol. de f. & f. tr. 2. d. 29. n. 7. Less. de iust. l. 2. c. 7. n. 36.**

Quæst. 489. Ex qua culpa detur obligatio reparandi damnus?

1. Resp. primò: ex culpa lata iuridica, tam in foro externo, quam interno oritur dicta obligatio. Innoc. *in c. sicut. de homicidio.* Sylv. *v. culpa. n. 5. & 6. Molin. l. c. d. 293. n. 7. Haunold. tom. 1. de f. & f. tr. 2. n. 186. Castrop. tr. 32. d. 3. p. 1. n. 7.* culpa enim iuridica lata per se continet culpam theologicam, & quidem gravem, si res, quæ ex ea perit, sit gravis v. g. in incendio vel homicidio cavendo, nec ex actione sua vel omissione sequatur.

2. Resp. Secundo: ex culpa iuridica levi & levissima, carente omni culpâ theologicâ pro foro externo tam ecclesiastico quàm seculari oritur obligatio reparandi damnus datum; sic tenetur ad hanc reparationem, qui explodendo bombardam in loco, ubi iaculari non licebat, traicit servum vel animal alterius, *§. itaque inst. de leg. Aquil.* item medicus & Chirurgus, qui agrum imperitè curavit vel secuit. *§. praterea §. imperitia. inst. eod. item paterfamilias, ex cujus ædibus projectum vel effusum quid transeuntium personis, vestibus, rebûsve aliis damnus intulit. §. item is. Inst. de oblig. ex quasi delict. item caupo & rector navis, si furtum in eius domo factum. §. exercitor. inst. tit. eod. item dominus, cuius mancipium damnus, vel quadrupes pauperiem, id est, nocumentum alteri intulit. *pr. Inst. de noxali act. & pr. Inst. si quadrup. pauper. fecit,* quæ & similia iura etiam concordantibus *ff. & C. titulis* habentur, nec non obscure approbata iure canonico, hoc *ru. ubi c. si quis.* quod, qui cisternam fodit, & non cooperuit, debeat reddere pretium animalis in eam lapsi. *c. si bos. & c. si le. serit.* ubi; quòd damnus à bove corrupta vel alio animali animalibus, agris, vineis illatum refarcire debeat, qui bovem corruptam non custodivit, aut aliud animal dimisit, *c. si egressus.* ubi; quod fegetes alienas igne in suo agro excitato urens damnus compensare teneatur, & *c. sua.* ubi in genere dicitur, quòd, qui suâ culpâ, imperitiâ, negligentia, ignorantia alterum damnificavit, præstare satisfactionem obligetur, sed neque ex dicta culpa tenetur tantum ad illatum damnus, verum etiam ad lucrum inde cessans damnificato, v. g. vulnerato ad operas eius omittas, & expensas in Chirurgo factas. *c. 1. h. t. Farin. pr. crim. p. 5. q. 119. n. 110. Sayr. clav. reg. l. 10. c. 1. n. 20. Pirh. h. t. n. 17.* Et hæc omnia à LL. & SS. canonibus sic disposita, quia legum conditores æquius esse censuerunt, illum potius carere omni damno, quia contra omnem suam culpam, imò & contra omne factum suum passus est damnus, quàm qui illud factum suo vel omissione, etsi levissimè culpabili, intulit, quem proinde obligari in foro externo voluerunt ad servandum alterum indemnem, refarciendo damnus ei illatum, & consequenter cogere illum possunt ad satisfaciendum obligationi isti ei impositæ, etiam citra hoc, quòd obligaverint eum ad hoc in conscientia, seu sub culpa theologica. Unde*

3. Resp. tertio: non esse obligationem in foro interno seu conscientia ante sententiam Judicis reparandi damnus ortum etiam ex culpa levissima merè iuridica, v. g. ex ignorantia, inadvertentia vacante omni culpâ theologicâ (quod fieri posse supponit hæc sententia) communius & in praxi probabilius docent Mol. *de f. & f. tr. 2. d. 698. n. 6. Laym. l. 3. tr. 3. p. 1. c. 6. n. 2. De Lugo de f. & f. d. 7. f. 3. & 4. Less. l. 2. c. 7. n. 24. Haunold. de f. & f. tr. 2. n. 178. Tanner. tom. 3. d. 4. q. 6. du. 2. n. 40. Pirh. h. t. n. 11. Reiffenst. h. t. n. 43. Wiestn. n. 33. contra Covar. de Sponsali. p. 2. c. 6. §. 8. n. 15. Zoel. in ff. ad leg. Aquil. n. 6.*

Richt.

Richt. d. de damno n. 3. quibus favere videtur Barb. in c. fin. h. t. n. 2. Tenentes ex quavis etiam levissima culpa juridica oriri obligationem in conscientia refarciendi damnum. Ratio responsionis est, quod præterquam plures graves AA. negent, per leges civiles posse imponi obligationem in conscientia, leges etiam ecclesiasticae, eam imponentes citra sententiam Judicis, sint nimis rigidae, & attentâ fragilitate humanâ in foro animæ impracticabiles, adcoque videri possint injustæ, Arg. c. erit autem. dist. 4. dum ibi ad justitiam legis requiritur, ut sit possibilis secundum naturam. Accedit, quod tam gravis obligatio, utpote in legibus illis non expressa, passim sit ignota fidelibus, dum eorum communis sensus & persuasio est, se in conscientia tutos, & ab ea obligatione immunos esse, quando ipsis incitis & omnino non advertentibus, ac proinde involuntariè damnum contigit, non secus ac si fortuito vel à bestia contigisset. Ex quibus omnibus illud ad minimum conficitur, quod talis obligatio in conscientia ab omnibus ferè, etiam ab oppositæ sententiæ assertoribus in dubium vocetur, in re autem dubia & obscura pars benignior sit præferenda. l. semper. & l. eaque. ff. de Reg. jur. & standum pro immunitate ab obligatione & libertate, in cujus possessione à natura constituti sumus.

4. Resp. quartò: damnum sine culpa theologica datum compenstandi obligatio in conscientia dari post sententiam Judicis pronunciantis juxta leges videtur communis & probabilis doceri à Mol. l. c. n. 5. & aliis contra Haunold. cit. n. 178. fundantem se in præsumptione culpæ theologicæ, quæ præsumptio in foro interno cedat veritati; nam sententia illa Judicis non profertur ob præsumptionem culpæ theologicæ, sed ob juridicæ culpæ probationem, quæ inducitur vi dictarum legum quæst. præced. citatarum, quæ ex justissimis causis latæ, nimirum, ut quilibet sollicitus invigilet, ne suâ suorumque culpa damnum inferatur proximo, reipublicæ tranquillitas turbetur, si sit immunitas obligationis reparandi damni etiam ex culpa levissima orti, sunt justissimæ. et sic non obligent in conscientia, & juxta quas si feratur sententia Judicis, ea justa est, & inducit obligationem in conscientia reparandi damni, & consequenter culpam theologicam, si non observetur: adeoque plus operatur quam casus merè fortuitus. Unde jam dici nequit, talem damnificantem ex culpa levissima non obligari in conscientia ante sententiam Judicis, adeoque nec post eam.

Quæst. 490. Qualis, & ad quid, & cui detur actio ob damnum datum?

1. Resp. primo: datur actio ex lege Aquilæ, primò si damnum importet occisionem hominis vel pecudum quæ gregatim pascuntur, ut oves, boves, sues, datur actio ad æstimationem, non tantum quanti fuit tempore interitus, sed etiam quanti retro per totum annum & insuper ad æstimationem omnis damni, quod occisione hominis vel pecudis alteriusve rei deterioratæ vel destructæ contigit, juxta dicta quæst. præced. & §. 10. & seq. Inst. ad leg. Aquil. in specie autem si animal, quod gregatim non pascitur, v. g. canes, aves, feræ, occidatur, petitur æstimatio rei deterioratæ aut peremptæ: quanti retro à proximis triginta diebus fuerat. §. si illud autem. inst. ad leg. Aquil. De cætero et si in actione ex Leg. Aquil. regulariter solum petatur æstimatio damni, & quanti interest damnificantis damnum datum non fuisse, §. 10. Inst. h. t. dantur tamen casus & actiones, ex aliis legibus, in quibus ad plus convenitur damnificans, v. g. ad duplum, dum quis

R. P. Lew. Jur. Can. Lib. V.

clam Arbore alterius succidit. l. furtum. §. fin. l. 8. ff. arborum furtum casar. ad quadruplum, dum quis per vim intulit damnum; item ad quadruplum, dum quis tempore calamitoso, puta, incendii, tumultus, ruinæ, naufragii damnificavit. l. 1. pr. & l. 3. §. non solum. ff. de incendio, ruina &c.

2. Resp. Secundò: si animal pauperiem, id est, damnum dederit, contra dominum illius datur actio, ita tamen, ut ei liberum sit vel præstare æstimationem damni, vel animal noxæ dedere, id est, vivum tradere damnificato, non tamen liberabitur dominus tradendo animal, sed in solidum tenetur ad omne damnum refarciendum, si dominus fuerit in culpa, animal naturâ suâ ferox non bene custodiendo, ne læderet; idem est, si Animal ex natura non ferox solitum cornibus impetere alia animalia damnum fecerit. c. fin. h. t. §. quod si, & ibi Abb. n. 3. not. 4. Pirh. h. t. n. 12.

3. Resp. tertio: potest clericus agere ad æstimationem injuriæ sibi illatæ, & petere, ut pœna pecuniaria sibi applicetur ultra damna & interesse ex injuria secuta. C. olim h. t. Abb. ibid. n. 3. Farin. pr. crim. p. 3. q. 105. n. 36. Pirh. h. t. n. 19. not. 3.

4. Resp. denique: competit actio directa domino rei læsæ ejusque hæredibus. l. 11. §. 6. l. 23. §. 8. h. t. utilis autem etiam reliquis in re læsa jus vel interesse habentibus, ut sunt usufructuarius, cit. l. 11. §. fin. bonæ fidei possessoribus. l. 17. ff. h. t. creditoribus hypothecariis, cit. l. 17. vasallis, emphyteuticariis, superficiariis, non tamen datur habentibus tantum interesse ob jus ad rem, cit. l. 11. §. 9. neque datur uxori à marito vulneratæ, aut nimia sævitiâ ab eo malè tractatæ, cum ratione liberi hominis non detur, nisi ratione expensarum, curationis, quas maritus facere tenetur. l. 13. C. de negot. gestor. & operarum, quæ marito debentur. Lauterb. ad Leg. Aquil. §. 21. sed neque restituere tenetur quicquam ratione deformitatis relictæ in corpore, quia liberum corpus non recipit æstimationem. l. 3. ff. si quadrupes pauperiem, Pirh. h. t. n. 17. quamvis pœnâ extraordinariâ carceris, relegationis, fustigationis puniri possit maritus.

Quæst. 491. Repressaliæ quid sint, & num sint licitæ, & contra quos concedi possint?

1. Resp. ad primum: repressaliæ, de quibus c. est unico. h. t. in 6. quæ pignorationes vocantur, sunt literæ, in quibus Princeps vel respublica subditis, aut militibus suis injustum damnum passis dat potestatem invadendi terras eorum, qui damnum intulerunt, & occupandi bona incolarum, etiam innocentium in compensationem illorum, Sylv. v. repressaliæ n. 1. Laym. ib. mor. tr. 3. c. 12. n. 13. Pirh. h. t. n. 21.

2. Resp. ad Secundum: ut licitæ sint ejusmodi repressaliæ, requiritur primò: autoritas Principis concedentis illas, ut bellum indicere possit, cum sint species quædam belli. Covar. reg. peccatum. p. 2. §. 9. n. 5. Secundò: justa causa concedendi illas, talis nimirum, ob quam justum bellum indici possit, ut dum respublica, contra quam conceduntur, neglexerit vindicare, quod à suis subditis improbè factum fuit, vel reddere, quod per injurias ablatum est. c. dominus. 23. q. 2. Tertio: recta intentio illius, cui conceduntur. Quarto: ut illarum damnum non excedant. Quintò: ut non fiant in personis innocentibus, qui nullam in damnificando culpam contraxerunt, bene tamen in rebus eorum, occupando & diripiendo illas, & hinc etiam per accidens

L 1

illos,

illos, si sua defendant, occidendo, ut fieri solet in bello justo, dum v. g. civitas aliqua aliter occupari non potest, quin simul innocentes occidantur aut lædantur cum nocentibus, qui damnum intulerunt. Covar. l. c. §. hinc ni fallor. Sexto: ut respublica vel Princeps, contra quem indictæ repressaliæ, prius admonitus compensationem facere vel imperare neglexerit, ira ferè Pirh. l. c. ex Sylv. l. c.

3. Resp. ad tertium: repressaliæ indici vel con-

cedi non possunt contra personas ecclesiasticas vel bona earum, utpote quæ gaudent eodem privilegio quo ipsæ personæ, neque concessæ ad illas extendendæ; cum repressaliæ sint odiosæ, adeoque non extendendæ, sed restringendæ. Sed neque extendendæ ad Scholares juxta Authen. habita c. ne filius pro patre, quæ, licet loquatur de Studentibus in aliis facultatibus, maximè in jure canonico. Gl. in cit. c. cisi. unic. b. t. in 6. de quo plura Sylv. l. c. n. 8.

TITULUS XXXVII.

De Pœnis.

CAPUT I.

De pœnis in genere.

Quæst. 492. Quid & quotuplex sit pœna?

R Esp. ad primum: pœna propriè loquendo est noxæ vindicta. l. aliud est ff. de V. S. sive supplicium quo quis ob culpam punitur, quippe sine qua regulariter nemo punitur. Dico regulariter; nam in crimine læsæ majestatis etiam filii innocentes in detestationem paterni criminis puniuntur. l. quisquis C. ad Leg. Jul. Majest. item in quibusdam aliis casibus, ubi justa causa subest, ad terrorem ceterorum etiam innocentum, quod indicat reg. Jur. in 6. sine culpa, nisi subsit causa, nemo punitur.

2. Resp. ad secundum: pœna in genere multifariè dividitur, & quidem primò in civilem & criminalem; civilis est, quæ non tam tendit ad vindictam publicam & coercionem delictorum seu publicæ disciplinæ emendationem, quàm ad privatum commodum, seu partis læsæ satisfactionem, & hinc strictè loquendo pœna merè civilis non est pœna, quia rationem vindictæ publicæ non habet. Subdividitur in conventionalem, quæ à privata contrahentium conventionem dependet, seu mutuo eorum consensu contractui adjicitur, ut is firmiter observetur, solvenda ab eo, qui, quod conventum, non observat, & si uterque contravenit contractui, à neutro præstanda, cum paria delicta quò ad pœnam privatam mutua compensatione tollantur. l. si ambo, ff. de compens. in eo verò, num, si contractus ex parte solum non observatus, v. g. dum conventum, ut nisi mille accepta restituatur statuto die, solvantur 500. & dicto die non restituantur nisi 500. sufficiat pro pœna solvi 25. in eo, inquam, non conveniunt AA. Arg. c. suam nos. h. t. sufficere in hoc casu solvi mediam partem conventæ pœnæ, & sic juris civilis rigorem, permittentis in eo casu exigere totam pœnam l. stipulationum §. fin. & l. in executione. §. 6. ff. de V. O. correctum per jus canonicum tenent cum Gl. in cit. C. suam nos. v. persolvatis. Innoc. Abb. n. 6. Beronius in c. dilecti. de arb. n. 82. ad quos accedere videntur Sarmiento f. 5. select. c. 6. n. 11. Zoel. in cit. l. stipulationum n. 5. Fachin. l. 10. conrovers. l. 263. contrarium tenentibus Cabedo divers. jur. arg. l. 2. c. 18. à n. 1. & aliis, ex ea ratione, quod jure civili inducta totius pœnæ solutio injustitiam non contineat, neque Papa verbo ullo meminerit istius correctionis juris civilis; vide de his fufsius Wiestn. h. t. à n. 4. Porro ad has pœnas con-

ventionales reducuntur pœnæ testamentariæ, quæ à testatoris dispositione originem ducunt, jure quidem veteri prohibitæ, sed jure novo restitutæ, §. fin. Inst. de legat. l. unic. C. de his, quæ pœna nom. Lauterb. in ff. h. t. §. 2. Item subdividitur in legalem, quæ est pœna civilis, imposita per leges pro reparatione damni illati vel propter contumaciam aut contemptum, & in judicalem, quæ à Judice ad æstimationem damni illati imponitur.

3. Pœna criminalis, quæ, ut dictum est, tendit ad vindictam publicam, respicit interesse publicum, quàmque exigit vigor disciplinæ publicæ, l. 9. §. 1. ff. de Publican. qualis est non tantum relegationis, fustigationis, carceris, sed etiam quæ fisco applicatur. Carpz. pr. crim. q. 102. n. 29. & 30. Variè quoque subdividitur, ac primò quidem in capitalem & non capitalem; capitalis est, quæ admittit vitam hominis vel naturalis vel civilis. Capitales vitam naturalem adimenes dicuntur ultimum supplicium, pœna mortis, sanguinis, & apud Hebræos erant quatuor, nimirum ignis. Levit. 20. v. 15. lapidatio, Num. 15. v. 36. Gladius, Deuter. 13. v. 15. suspendium è ligno. Deuter. 21. v. 22. seu strangulatio, quam quidam accipiunt pro Crucifixione, utpote in omni antiquitate pœna celeberrima & gravissima, fervorumque propria, quæ damnatus post flagellationem crucisque exportationem, nudè extensis brachiis ad superiores ejus antennas manibus dextraque prius, pedibus vero ad stipitem duobus clavis ferreis affigebatur, atque stillante sanguine & fame enecabatur. Liplius tract. de cruce l. 3. c. 2. cui Constantinus M. in venerationem Passionis Dominicæ inter Christianos substituit furcam. Lips. l. c. c. 14. Gothofridus ad l. 28. ff. h. t. Lit. G. jure verò civili nostro sunt gladius vel ferrum, id est, decollatio, l. 8. §. 1. ff. h. t. damnatio in furcam seu suspendium, l. 28. ff. h. t. vivi concrematio cit. l. 28. objectio bestiis, l. 11. §. fin. ff. h. t. à qua differt condemnatio ad bestias, l. 25. §. 3. ff. h. t. Carpz. pr. crim. q. 128. n. 26. submersio in aquis, l. 9. ff. ad Leg. Pomp. de Parricid. & c. Pœnæ capitales non adimenes vitam naturalem, sed solum civilem sunt ademptio libertatis, nimirum damnatione ad metallum, & ad opus metalli, quæ differunt, l. 8. §. 6. l. 17. ff. h. t. quæ, si sit in perpetuum, simul tollitur cum libertate civitas, ita ut eâ damnati statim servi efficiantur, cit. l. 17. §. 1. cujus loco hodie successit damnatio ad triremes, Carpz. l. c. q. 129. n. 8. quibus æquiparantur exilium perpetuum, ban-